

Slavnostni govornik: Damjan Renko
Lokacija: nekdanji mejni prehod Jezersko
Datum: 2.7.2022

Spoštovani župan občine Jezersko - g. Andrej Karničar
Spoštovani gostje,
Drage veteranke in veterani, prijatelji in znanci,

Najprej naj vam kot podpredsednik PVD Sever - Gorenjska in kot nekdanji komandir PMM Jezersko, zaželim prisrčen pozdrav.

Lepo in prav je, da se takratni udeleženci osamosvojitvene vojne srečujemo in se spominjamo takratnih dogodkov, ki so tudi na tem kraju nedvomno vplivali na potek osamosvojitvene vojne in kasnejše dogodke. Kot vsako leto smo se tudi v minulih dneh na Gorenjskem ter širom naše domovine ob številnih priložnostih spominjali velikih dogodkov pred 31-imi leti, ko smo Slovenci prvič v svoji nacionalni zgodovini razglasili samostojno državo R. Slovenijo. Vsako leto znova se običajno spomnimo zgodovinskih besed prvega predsednika R. Slovenije, Milana Kučana, ki je tistega zgodovinskega večera napovedal »nov dan – dan, ki je postal začetek mnogih novih dni«. In ta »začetek mnogih novih dni« smo morali že takoj v zgodnjih urah 27. 6. 1991 braniti v vojni, ki nam je bila vsiljena s strani nekdanje JLA. Ta dan bo vsem nam veteranom osamosvojitvene vojne ostal v trajnem spominu, z zlatimi črkami pa bo tudi ostal zapisan v narodov zgodovinski spomin.

Že tradicionalno srečanje na tem nekdanjem mejnem prehodu Jezersko je v bistvu namenjeno obujanju spomina na dogajanje ob napadu agresorske enote JLA dne 27. 6. 1991. Misli vseh nas takratnih branilcev mejnega prehoda so v noči iz 26. na 27. junij romale pred parlament, kjer je »oče naroda« razglasil neodvisnost Slovenije. Poti nazaj od tega trenutka ni bilo več, bila je le še pot naprej. Naša srca so pela, misli pa so romale k našim dragim. Nekje globoko v nas pa je takrat že tlela bojazen, saj smo se zavedali, da bodo besede očeta naroda o »dovoljenih sanjah« globoko spremenile tok zgodovine.

In res, ob 4. uri zjutraj je tudi naša enota prejela radijsko obvestilo o izpadu tankovske kolone JLA iz vojašnice na Vrhniki. Od tega trenutka dalje se je beseda vojna čutila v vsakem našem gibu in besedi zdaj že mojih vojnih sotovarišev. Vsi smo bili v začetku zaprepadeni, saj še vedno nismo verjeli, da se bodo nadaljnji dogodki razvili v pravo vojno v kateri bomo morali odigrati svojo vlogo. Pet ur kasneje je bil zabeležen izpad bojne kolone vozil JLA iz kranjske vojašnice. Ena od bojnih skupin vozil se je na Kokrici izločila ter se usmerila proti Preddvoru ter naprej v dolino Kokre, z očitnim namenom zavzetja mejnega prehoda Jezersko. To bojno skupino vozil JLA so gorenjske obrambne strukture upočasnile s pomočjo cestnih blokad ter podiranjem dreves na cestno komunikacijo v dolini Kokre. Osnovni cilj je bil takrat namreč še vedno na neagresiven način, upočasniti oziroma zaustaviti vojaško kolono ter jo prisiliti k vrnitvi nazaj na izhodiščno točko. Kljub trudu vseh naših obrambnih struktur se je te bojni skupini vozil JLA tekom dopoldneva uspelo prebiti preko vseh ovir v dolini Kokre ter prispeti v neposredno bližino mejnega prehoda, katerega so ostale mejne enote JLA v tem času že v celoti obkolile in hermetično zaprle. Sledila je vzpostavitev neposrednega kontakta s poveljujočim enote JLA ter troje neuspešnih pogajanj o predaji mejnega prehoda. Poveljujočemu oficirju JLA so v nekem trenutku zaradi našega taktiziranja in nepopustljivosti popustili živci saj je posadki čelnega samohodnega protiletalskega topa izdal ukaz za pričetek granatiranja objekta MP. Ker so salve izstreljenih granat zaradi preboja zidov objekta že resno ogrožala življenje branilcev sem zaradi dejansko brezizhodne situacije, v soglasju z načelnikom UNZ Kranj, najprej ukazal evakuacijo večine branilcev MP iz objekta, kmalu za tem pa še verjetno svojo najtežjo nalogo v življenju, predajo branilcev in mejnega prehoda agresorju.

Po pogajanjih z agresorjem, ki jih je tistega dne vodil takratni načelnik UNZ Kranj je bila večina branilcev izpuščenih še istega dne, trojica v kateri sem bil tudi sam pa iz neznanih razlogov šele v zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne. Visoka domovinska zavest pripadnikov TO in mojih fantov se je nato izkazovala tudi dne 29. 6. 1991, ko je bil mejni prehod Jezersko kot eden prvih v Sloveniji ponovno osvojen in takoj vzpostavljeno njegovo normalno delovanje in seveda tudi kasneje do umika JLA s tega območja in Slovenije.

Spoštovani,

Vse povedano je zelo strnjen povzetek dogajanja na tem nekdanjem mejnem prehodu pred 31-imi leti. Vse takratne enote TO, milice in ostale civilne strukture na območju Jezerskega so družno izbojevale

pomembno bitko, ki je bila sicer le majhen delček v mozaiku osamosvojitvene vojne, pa vendar v celoti gledano nepogrešljiv člen, v dokončnem porazu JLA in njenemu umiku iz Slovenije.

V PVD Sever - Gorenjska si že vse od ustanovitve v letu 1997 prizadevamo, da se zgodovinski spomin na takratne dogodke in domoljubje dostojno ohranja tudi v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi in z veteranskimi kolegi iz vseh članic PO ZVVS za Gorenjsko. To nam nedvomno že vrsto let družno uspeva na področju skupne organizacije spominskih slovesnosti, odkritjih spominskih plošč (tajna skladišča orožja), predavanjih, razstavah idr. dogodkih širom Gorenjske. Še posebej pomembno je naše delovanje na področju publicistike, kjer smo do sedaj na tematiko osamosvojitvene vojne 1991 samostojno izdali že tri zbornike, zadnji od teh z naslovno temo »VOJNI UJETNIKI NA GORENJSKEM 1991« je izšel v lanskem septembru. Seveda pa tu lahko omenimo, da smo tudi na nivoju ZPVDS sodelovali že pri več publicističnih projektih. Svojo strokovno pomoč smo nudili v letu 2016 tudi našim veteranskim kolegom in sicer pri nastajanju in izdaji obširnega zbornika z naslovom »VLOGA TERITORIALNE OBRAMBE GORENJSKE V PROCESU OSAMOSVAJANJA R. SLOVENIJE 1990-1991«. Bistvo tovrstne zgodovinske publicistike je namreč v opisovanju narodovih prelomnih dogodkov, ki so bodočim rodovom lahko pomnik in opomin hkrati, saj vsebujejo v zadnjih letih tudi vedno bolj pozabljene in omalovaževane vrednote, ki simbolizirajo domoljubje, odločnost, predanost, požrtvovalnost in pogum.

V osamosvojitveni vojni smo vojni veterani domovini nesebično dali na razpolago svoje znanje, sposobnosti, veliko njih tudi svoje zdravje, nekateri pa tudi svoja življenja. Že zaradi ohranjanja spoštljivega spomina na umrle soborce zahtevamo spoštljiv odnos do tega prispevka tudi od države Slovenije. Večina nas veteranov je upala, da bo z osamosvojitvijo Slovenije nastala tudi uspešnejša in njenim prebivalcem prijaznejša družba, v kateri si bo vsakdo lahko s svojim delom zagotovil človeka dostojno življenje. Žal je bilo to upanje očitno le utvara saj v naši družbi vse bolj prednjačijo pohlep po bogastvu, neizmerna grabežljivost, nepoštenje in ropanje nacionalnega bogastva. Z velikimi koraki pa vse bolj nazadujejo skrb za socialno ogrožene kategorije ljudi, solidarnost ter medsebojno spoštovanje.

Z gotovostjo lahko tvegamo tudi tezo, da za obstoječe družbeno stanje nismo krivi vojni veterani, ampak družbene elite, ki so našo domovino pripeljale v položaj v katerem smo. Brez veteranov osamosvojitvene vojne namreč ta država sploh ne bi obstajala, skratka veterani smo temeljni pomnik zgodovinskega spomina tega naroda. Brez vsakršne trohice dvoma smo s svojim delovanjem tudi pomemben vezni člen med civilno družbo in obrambnim sistemom s čimer pomembno prispevamo h krepitvi civilno-vojaških odnosov in h krepitvi legitimnosti oboroženih sil. Skladno s tem bi morala država s pravnimi mehanizmi poskrbeti in tudi izkazati svojo hvaležnost veteranom. Prav odnos države in njenih institucij do veteranov zrcali spoštovanje do biti narodovega zgodovinskega spomina. Kot izrazit negativen primer naj navedem negativno izstopanje nekdanjega ministra za notranje zadeve, ki je vse do poteka mandata 14. Vlade RS dne 1. 6. 2022 storil vse, da je policijskim veteranom otežil ali celo onemogočil več kot korektno in vsestransko večletno sodelovanje ZPVDS in njenih članic s Policijo. Zadnji tak poskus je bil namreč sprejetje neživiljenjskega Pravilnika o sodelovanju policije z veteranskimi in drugimi stanovskimi organizacijami. V prvem polletju 2022 je Vlada RS tudi še vedno vztrajno favorizirala le eno od vsekakor spornih veteranskih organizacij, ki ima vse attribute vojaške organizacije kar je sporno tudi s pravnoformalnega vidika. Ravno ta veteranska organizacija v spregi z izvršilno oblastjo desne politične usmeritve že polno desetletje poskuša, ne le spremeniti reinterpreteracijo polpretekle zgodovine tega naroda, oz. njeno razumevanje, temveč tudi zmanjšati obseg in dostopnost veteranskih pravic ter z vedno bolj sofisticiranimi pristopi poskuša povzročati razdor v veteranskih vrstah. Tak tipičen primer je še vedno Zakon o uravnoteženju javnih financ (ZUJF), ki je ob uveljavitvi v letu 2013 »začasno« zmanjšal ali ukinil obseg pravic vojnih veteranov osamosvojitvene vojne za Slovenijo 1991. Žal »začasnost« posameznih določb citiranega zakona še vedno velja, tudi na račun veteranov osamosvojitvene vojne.

Kot kažejo prva znamenja se bo večina naštetih težav s pričetkom mandata 15. Vlade RS izboljšala in odpravila, kar kaže tudi na izboljšanje veteranskih pravic. Kljub vsemu navedenemu bosta potrebna nova zmagovalna volja in pogum, da našo domovino oblikujemo v skupnost, ki bo bolj prijazna za življenje prihajajočih rodov. Spomini na preteklost naj nam bodo pri tem spodbuda in moralna opora, da bomo izbirali prave in učinkovite poti. Potrudimo se na tej poti in ne dovolimo, da bi bili v naši družbi in v našem skupnem življenju odrešeniki tisti, ki nam pridigajo o sovraštvu!

V svojem imenu in imenu PVD Sever - Gorenjska vam žal z zamikom še enkrat čestitam ob dnevu slovenske državnosti, policistkam in policistom pa izrekam vse čestitke ob minulemu dnevu Slovenske Policije. Še naprej vam želim lep dan in srečno Slovenija!